

Veckans art #22

GRANBARKBORRE (*Ips typographus*)

Foto: Mats Carlen

Det är inte ofta som en skalbagge får medial uppmärksamhet, men *Ips typographus* är vår mest omskrivna skalbagge! Inte är den stor, bara 3 - 4 mm, med små ynkliga klubblika antenner på det runda huvudet och åtta små piggar i baken på kroppen.

De har redan satt i gång årets första svärmning som ger skogsägarna mardrömmar. Granen försvarar sig med kåda, men blir det för många baggar som lägger ägg i trädet, kommer larverna att ta kål på det. Man beräknar att det krävs ungefär 5 000 granbarkborrar för att ett träd på det sättet ska dö i förtid.

Torr Sommaren 2018 blev startskottet på de största barkborrehärjningarna vi haft på minst 50 år. Torka stressar granen och dess förmåga till försvar är nedsatt. Människan har också en del i det hela, förstås. Skogsbruket har skapat stora granmonokulturer, som sedan kalavverkas, och gett förutsättningarna för det som nu utspelas. Miljontals granar har dött de senaste åren och det är mycket lite vi kan göra åt saken. När trädet väl står där utan barr, har barkborren redan genomgått sin livscykel och är på väg att uppsöka nya träd att föröka sig i.

Den lilla insekten omformar delar av det svenska skogslandskapet och skogsbruket får tänka om. Fler lövträd och en större olikåldrighet – en mer naturlig skog, skulle minska riskerna och kanske på sikt även vara mer lönsam. Bara i granbarkborrens larvgångar finns över 100 olika andra arter, bland annat rovdjur på granbarkborren. Hackspettar är också storkonsumenter av barkborrelarver och den döda veden är livsrum för 1000-tals arter av svampar, mossor och småkryp. Många bestånd kommer helt naturligt att få ett ökat inslag av lövträd och omställningen till ett mer hållbart skogsbruk kanske påskyndas.

Att vistas i en skog med många döda träd är förenat både med ett besvär och viss fara. Därför har flera naturreservat tillfälligt fått stänga av stigar, då även många skogsreservat drabbats av granbarkborrens "härjningar". Forskning visar dock att det inte så att våra naturreservat är orsak till den situation vi har idag visar forskning, eftersom de utgör en så pass liten andel av all skog.

Under 2022 presenterar Upplandsstiftelsen en ny art som finns i länets natur varje vecka. Vi vill sätta fokus på den biologiska mångfalden och berätta hur vi arbetar för att värna den i Uppsala län. Följ med på en upptäcktsfärd bland såväl vanliga som ovanliga och hotade arter!